

**საარსებო მინიმუმის გაანგარიშების
მეთოდოლოგიური საკითხები და მისი სრულყოფის
ბზები საქართველოში**

ირაკლი მაკალათია
თსუ დოქტორანტი

საქართველოსთვის საბაზრო ურთიერთობებზე გარდამავალი ეკონომიკის პირობებში გამოწვევას წარმოადგენს კონკურენტული და საბაზრო მოთხოვნილებების შესადარისი ეკონომიკური გარემოს შექმნა, სადაც გამართული სოციალური სფერო, როგორც მთელ საზოგადოებას, ისე მის თითოეულ წევრს კეთილდღეობის უზრუნველყოფის გარანტიას მისცემს, ხოლო სახელმწიფომ პრიორიტეტულ ამოცანად უნდა დაისახოს ქვეყანაში სიღარიბის დაძლევა და მოსახლეობის ცხოვრების დონის ზრდა.

სიღარიბე გულისხმობს მოსახლეობის იმ პირობებს, სადაც შესაძლებელია ადამიანის მხოლოდ შრომისუნარიანობის შენარჩუნება. იგი წარმოადგენს სამუშაო ძალის კვლავწარმოების ქვედა ზღვარს, ხოლო ამ ზღვარის გავლება ხდება საარსებო მინიმუმით.

საარსებო მინიმუმი არის ერთ მოსახლეზე სამომხმარებლო საქონლის ღირებულებითი გამოხატულება, რომელიც ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონის შესაბამისად უზრუნველყოფს ადამიანის მინიმალური ფიზიოლოგიური და სოციალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას.¹

საარსებო მინიმუმი წარმოადგენს ფულადი სახსრების მინიმუმს, რომელიც აუცილებელია ადამიანის შრომისუნარიანობის შენარჩუნებისთვის. ის წარმოადგენს მოსახლეობის ცხოვრების დონის ზღვარს, გავლებულს საშუალო ფენასა და ღარიბებს შორის.

სიღარიბე რთული სოციალურ-ეკონომიკური კატეგორიაა და შესაბამისად არ წარმოადგენს ცალკე განყენებულ ცნებას, ხოლო

¹ იხ. საქართველოს კანონი „საარსებო მინიმუმის გაანგარიშების წესის შესახებ“, მუხლი 2. საარსებო მინიმუმის ცნება

ის რიცხობრივი მაჩვენებლები, რომლებიც დროის გარკვეული მომენტისათვის გვიჩვენებენ სიღარიბის დონეს ამა თუ იმ ქვეყანაში ან რეგიონში, საკმარისი არ არის, რადგან სიღარიბე თავისთავად ვერ წარმოიშვება და ამ შემთხვევაში აუცილებელია განვიხილოთ ის ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებენ სიღარიბის არსებობას. მათგან ამოსავალ პრობლემას წარმოადგენს შემოსავლების უკმარისობა, რადგან შემოსავლები განსაზღვრავს სიღარიბის ზღვარს ზემოთ და სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფ ადამიანთა კატეგორიას. მოსახლეობის შემოსავლები განსაზღვრავს მათ განაწილებას სოციალური სტატუსის მიხედვით. უმაღლესი შემოსავლის მქონე პირები მიეკუთვნებიან მდიდართა ფენას, ყველაზე დაბალი შემოსავლის მქონე პირები კი – ღატაკთა ფენას.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში განასხვავებენ **შეფარდებით და აბსოლუტურ სიღარიბეს**.

შეფარდებითი მიდგომით ღარიბია მოსახლეობის ის კატეგორია, რომელთაც გააჩნიათ უფრო ნაკლები მატერიალური უზრუნველყოფის დონე, ვიდრე მოცემულ ქვეყანაში მცხოვრებ უმდიდრეს ფენას. ამ შემთხვევაში შედარება უნდა მოხდეს უღარიბესი ფენის საშუალო შემოსავლებსა და უმდიდრესი ფენის წარმომადგენელთა საშუალო შემოსავლებს შორის ურთიერთთანაფარდობის საფუძველზე.

აბსოლუტური მიდგომის საფუძველზე ღარიბად ითვლება შინამეურნეობა და ის მოქალაქეები, რომელთაც ობიექტურად განსაზღვრულ აბსოლუტურ მინიმუმზე ნაკლები რესურსები გააჩნიათ. ე.ი. ამ შემთხვევაში სიღარიბის ზღვარს წარმოადგენს საარსებო მინიმუმი, ხოლო მოსახლეობის ის კატეგორია მიეკუთვნება ღარიბებს, რომელთა შემოსავლებიც არ აღემატება საარსებო მინიმუმს.

საარსებო მინიმუმი გამოითვლება მინიმალური სამომხმარებლო კალათის დამატებით გადასახადებსა და შესატანებზე.

სამომხმარებლო კალათა (მინიმუმი) = სასურსათო კალათა (მინიმუმი) + არასასურსათო მოხმარება (კალათა) + განუღწევი მომსახურების ღირებულება.

2014 წელს განახლებული სამომხმარებლო კალათა შედგება 295 დასახელების სამომხმარებლო საქონლისა და მომსახურებისაგან. რომელთაც მინიჭებული აქვთ შესაბამისი ხვედრითი წონა, მთლიანი მოხმარების პროპორციულად.

მინიმალური სასურსათო კალათა მოიცავს შემდეგი სახის პროდუქციას: ხორბლის პური, ხორბლის და სიმინდის ფქვილი, ლობიო, ბრინჯი, ხორცი, თევზი, ძეხვეული, რძე და რძის ნაწარმი, კვერცხი, ზეთი და სხვა.

არასასურსათო კალათა მოიცავს: ტანსაცმელს, ფეხსაცმელს, ბინის დაქირავების ღირებულებას, სხვადასხვა სახის საოჯახო ნივთებსა და სხვა.

მომსახურების ღირებულება აერთიანებს ისეთი სახის მომსახურებებს, როგორიცაა: ექიმ-თერაპევტის კონსულტაცია, ექიმ-სტომატოლოგის მომსახურება, სასტუმროს მომსახურება, ყველა სახის მგზავრობის ღირებულება და სხვა.

გადასახადები და შენატანები მოიცავს კომუნალურ გადასახდელებს: წყლის, ელექტროენერგიის, გაზის, დასუფთავების, ტელეფონის გადასახადი.

მინიმალური სასურსათო კალათა ეწოდება კვების პროდუქტების იმ ნაკრებს, რაც ფიზიოლოგიური ნორმების, მათი კალორიულობისა და საბაზრო ფასების მიხედვით, მინიმალურად მაინც საჭიროა ადამიანის ფიზიკური არსებობა განვითარებისა და სიცოცხლისუნარიანობის შესანარჩუნებლად. თითოეული ქვეყნისთვის მოხმარების ფიზიოლოგიურ ნორმებს ანგარიშობს შესაბამისი სამედიცინო, შრომისა და სხვა სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები, მოცემულ ქვეყანაში ადამიანთა ასაკობრივი, სქესობრივი, ცხოვრების ბუნებრივ-კლიმატური პირობების, ისტორიული ტრადიციების, კულტურისა და სხვათა გათვალისწინებით.

დღეისათვის საქართველოში მინიმალური სასურსათო კალათის რეკომენდებული შემადგენლობა შრომისუნარიანი მამაკაცისათვის შეადგენს 2300,0 კკალორიას დღიური მოხმარებისათვის და შედგება 40 დასახელების პროდუქციისაგან.

2013 წელს საქართველოში საარსებო მინიმუმმა შეადგინა 149 ლარი. ქვეყანაში საარსებო მინიმუმის მიმართ მწვავე საზოგადოე-

ბრივი კრიტიკა არსებობს, რაც უკავშირდება მის გაანგარიშების მეთოდოლოგიას და ამის შედეგად მიღებულ საარსებო მინიმუმის ფულად ღირებულებას, რომელიც არ ასახავს საქართველოში სიღარიბის ზღვარის რეალურ სურათს. ასევე ნაკლოვანებებით ხასიათდება საარსებო მინიმუმის იდენტიზაცია სიღარიბის ზღვართან, რაც შემდეგში მდგომარეობს; თუ დღეს საარსებო მინიმუმი არის 149 ლარი და პიროვნების შემოსავალი შეადგენს 148 ლარს, ის ჩაითვლება ღარიბად, მაგრამ თუ პიროვნების შემოსავალი განისაზღვრება 150 ლარით, ეს იმას არ უნდა ნიშნავდეს, რომ მან დაძლია სიღარიბე. ის კვლავ სიღარიბის რისკის ქვეშ იმყოფება.

„სიღარიბის ზღვარი გინდა ზევით ასწიო, გინდა ქვევით დასწიო, ამით ქვეყანაში მდგომარეობა არც გაუმჯობესდება, არც გაუარესდება.“¹ ამისათვის სწორად უნდა განვსაზღვროთ „რეალური“ საარსებო მინიმუმის დათვლის მიზანი და საჭიროება. საარსებო მინიმუმი საზომი საშუალებაა, რომლის მიხედვითაც უნდა მოხდეს სიღარიბის დაძლევის პოლიტიკის წარმართვა, საარსებო მინიმუმის დათვლა კი ზუსტი პოლიტიკის გატარებაში წარმატების პირველი საფეხურია. საარსებო მინიმუმის სოციალური ორიენტირი მიმართული უნდა იყოს მოსახლეობის ცხოვრების დონის ცვლილებათა ასახვისათვის; მოსახლეობის სოციალურად დაუცველი კატეგორიის დასადგენად და მიზნობრივი სოციალური პოლიტიკის გატარებისათვის.

განვიხილოთ საარსებო მინიმუმის გაანგარიშების მეთოდოლოგია.

საარსებო მინიმუმი დგინდება მინიმალური სასურსათო კალათის საფუძველზე. პირველ რიგში ხდება მინიმალური სასურსათო კალათის საკვები პროდუქტების მთლიანი შემადგენლობის ღირებულების დათვლა საქართველოს 5 ქალაქის (თბილისი, ქუთაისი, ბათუმი, გორი და თელავი) გასაშუალოებული ფასების შეწონილი საშუალოს დათვლით.² მიღებული ფასები წარმოადგენს თითოეუ-

1 იხ. გაზეთი რეზონანსი, 2009 წლის 7 ივლისი, სამშაბათი, გვ. 10.

2 წონებად გამოიყენება აღნიშნული 5 ქალაქის მოსახლეობის რიცხოვნობა.

ლი პროდუქტის საშუალო ფასს ქვეყანაში.

შემდეგ ანგარიშობენ შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის სასურსათო კალათის საშუალო თვიურ ღირებულებას, რომელიც მიიღება კალათაში შემავალი პროდუქტების თვიური ნორმისა და თითოეული ამ პროდუქტის საშუალო ფასის ნამრავლით.

ბოლოს კი მინიმალური სასურსათო კალათის თვიური შუალედური ღირებულება მრავლდება შევაჭრების კოეფიციენტზე, აღნიშნული კოეფიციენტი შეადგენს 0.865-ს.

საარსებო მინიმუმის ღირებულებაში სასურსათო ხარჯების წილი განისაზღვრება 70%-ით, შესაბამისად, არასასურსათო ხარჯების წილი განისაზღვრება 30%-ით. არასასურსათო კალათის ღირებულება გამოითვლება შემდეგი პროპორციიდან.

0.7 – მიღებული სასურსათო კალათის ღირებულება.

0.3 – X ლარი.

საარსებო მინიმუმი = სასურსათო კალათის ღირებულება + არასასურსათო კალათის ღირებულება.

საარსებო მინიმუმის გაანგარიშება საჭიროებს თავიდან გადაიხედოს მისი გამოთვლის შემდეგი საკითხები:

1. პირველ რიგში უნდა მოხდეს შრომისუნარიანი მამაკაცისათვის განსაზღვრული კვების პროდუქტების კკალორიულობის დღიური ნორმის დადგენა. დღეს ის 2300.0 კკალორიას შეადგენს და გამოსარკვევია, რამდენად უზრუნველყოფს ადამიანის შრომისუნარიანობის შენარჩუნებას, ვინაიდან თუ ამ მოცულობით საკვების მიღება მხოლოდ სიცოცხლისუნარიანობას უნარჩუნებს ადამიანს, ის იქნება არა სიღარიბის, არამედ სიღატაკის ზღვარი. მოცემული სამუშაო კი ცხადია ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროს მხრიდან არის ჩასატარებელი და მოიცავს:

ა) მინიმალური სასურსათო კალათის შემადგენელი კვების პროდუქტების ჩამონათვალის დაზუსტებას.

ბ) თითოეული ჩამონათვალის პროდუქტის ენერგეტიკული ღირებულების განსაზღვრასა და საკვები პროდუქტების კ/კალ საერთო რაოდენობის დადგენას შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცისათვის.

2. პროდუქტების ფასების დათვლა სასურველია მოხდეს 8 ქალაქში რეგიონული ცენტრების მიხედვით. კახეთი – **თელავი**, ქვემო ქართლი – **მარნეული**, შიდა ქართლი – **გორი**, იმერეთი – **ქუთაისი**, სამცხე-ჯავახეთი – **ახალციხე**, სამეგრელო – **ზუგდიდი**, აჭარა – **ბათუმი** და **თბილისი**.

3. მინიმალური სასურსათო კალათის ღირებულების მიხედვით საარსებო მინიმუმის გაანგარიშებისას გადასასინჯია სასურსათო ხარჯების წილი საარსებო მინიმუმში (70/30). საარსებო მინიმუმში მინიმალური სასურსათო კალათისა და არასასურსათო ხარჯების წილი (70/30) XX საუკუნის 90-იან წლებში განისაზღვრა და მას შემდეგ ეს მეთოდი გამოიყენება, რაც უკვე მოძველებულია და თავიდან გადახედვას მოითხოვს, ვინაიდან მცირდება სამომხმარებლო ხარჯებში სურსათზე გაწეული ხარჯების წილი, ამის დასტურია შემდეგი თანაფარდობები: 1997 წელს სურსათზე გაწეული ხარჯების წილი სამომხმარებლო ხარჯებში შეადგენდა 53.5%-ს, 1998 წელს – 55.0%-ს.¹ 2012 წელს კი ეს წილი 32.3%-მდე² შემცირდა. თუ საშუალო მომხმარებლის მიერ სურსათის შეძენაზე გაწეული ხარჯები სამომხმარებლო ხარჯებში მცირდება, ეს უნდა აისახოს საარსებო მინიმუმში სასურსათო და არასურსათო ხარჯების თანაფარდობაზეც.

2003 წლამდე მინიმალური სასურსათო კალათის დღიური ნორმა 2500.0 კკალორიას შეადგენდა, ხოლო 2003 წლის შემდეგ – 2300.0 კკალორიას. მინიმალურ სასურსათო კალათაში შემავალი საკვები პროდუქტების პროპორციები ისე უნდა გადანაწილდეს, რომ მათში შემავალი ცილები, ცხიმები და ნახშირწყლები უზრუნველყოფდეს შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის შრომისუნარიანობის შენარჩუნებას. სამომხმარებლო კალათა შედგება იმ პროდუქტებისაგან, რომლებსაც ყველაზე მეტად შეიძენს მოსახლეობა, მაგრამ ანალოგიური მეთოდით არ უნდა წარიმართოს სასურსათო კალათის შემადგენლობის განსაზღვრა, ის

1 იხ. საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი საქართველოს სტატისტიკური წელიწდეული 1999, გვ.72.

2 http://geostat.ge/?action=page&p_id=184&lang=geo

უნდა შედგეს არა მოსახლეობის მოთხოვნილებების გათვალისწინებით, არამედ მეცნიერულად დამტკიცებული ფიზიოლოგიური ნორმების შესაბამისად.

შრომისუნარიანი მამაკაცისათვის საკვები პროდუქტების ენერგეტიკული ღირებულების შესადარებლად საქართველოს მეზობელი ქვეყნებიდან, გეოგრაფიული და რელიგიური ფაქტორების გათვალისწინებით, სომხეთი ყველაზე მეტად შესადარისია. სადაც, მინიმალურ სასურსათო კალათაში შედის:¹ საკონდიტრო ნაწარმი, ხორცი, თევზი, რძე და რძის პროდუქტები, კვერცხი, ზეთი, შაქარი, ბოსტნეული, ხილი, უალკოჰოლო სასმელი და სხვა საკვები პროდუქტები, რომელთა დღიური ენერგეტიკული ღირებულება 2232.0 კკალორიას შეადგენს. მოცემული მაჩვენებელი მიახლოებულია საქართველოს ანალოგიური მაჩვენებლის მნიშვნელობასთან, თუმცა განსხვავება მაინც არსებობს. მიუხედავად იმისა რომ საქართველოში საკვები პროდუქტების ენერგეტიკული ღირებულებებთანაა ჯამი მეტია ვიდრე სომხეთში, ეს იმას არ ამტკიცებს, რომ ქვეყანაში საკვები პროდუქტების (კკალორიულობის გათვალისწინებით) იმ რაოდენობით მიღება, რაც დადგენილია, უზრუნველყოფს ზრდასრული ადამიანის შრომისუნარიანობის შენარჩუნებასა და მის გონებრივ განვითარებას. ამიტომაც მნიშვნელოვანია, რომ დღეს, ცხოვრების სტანდარტების მატებისა და არასასურსათო პროდუქტებზე არსებული მაღალი მოთხოვნილებების ფონზე, მოხდეს სასურსათო კალათის გადასინჯვაც და საჭიროების შემთხვევაში მისი განახლება.

2012 წელს მინიმალური სასურსათო კალათის დღიური მოხმარების ღირებულებამ შეადგინა 4.10 ლარი, ხოლო 2013 წელს შემცირდა 3.40 ლარამდე. ეს ნიშნავს, რომ თუ დღეში პიროვნება კვების პროდუქტებზე ხარჯავს 3.40 ლარზე მეტს, მაშინ ის არ უნდა ჩაითვალოს ღარიბად, რაც საკამათო საკითხია იმის ფონზეც, რომ 1 კილოგრამი პური 1.5 ლარი ღირს.

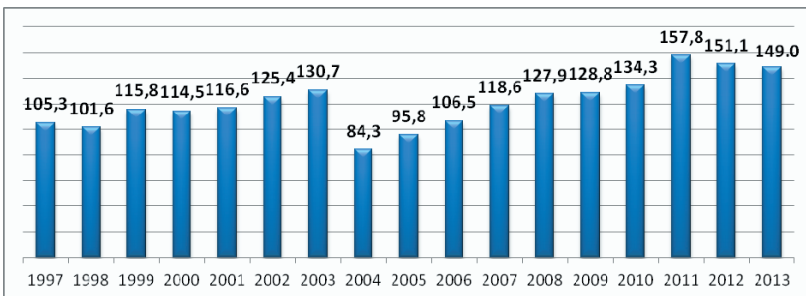
განვიხილოთ საარსებო მინიმუმის ცვლილებები წლების მანძილზე (დიაგრამა 1). 1997 წლიდან 2003 წლამდე საარსებო მინი-

1 http://www.armstat.am/file/article/poverty_2012e_2.pdf

ეკონომიკური თეორიის თანამედროვე პრობლემები

მუმი იზრდება და მაქსიმალურ მნიშვნელობას 2003 წელს მიაღწია – 130.7 ლარი. მომდევნო წელს საარსებო მინიმუმი 1.6-ჯერ შემცირდა, რაც გამოწვეული იყო სასურსათო კალათაში შემავალი საკვები პროდუქტების ენერგეტიკული ღირებულების შემცირებით, ხოლო სასურსათო კალათის ფულადი ღირებულების შემცირებამ განაპირობა შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის საარსებო მინიმუმის ღირებულების შემცირება. ცხადია, საარსებო მინიმუმის ამ დონით შემცირება მნიშვნელოვნად განაპირობებდა სიღარიბის დონის კლებას, რაც მიღწეულ იქნა არა მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაუმჯობესების შედეგად, არამედ სიღარიბის ზღვარის ხელოვნურად დაწევის საშუალებით.

დიაგრამა 1. შრომისუნარიანი ასაკის (15-დან 65 წლამდე) მამაკაცის საარსებო მინიმუმი საქართველოში, 1997-2013 წლები (ლარი)¹

2005 წლიდან საარსებო მინიმუმი კვლავ განაგრძობს მატებას და 2010 წლისათვის უთანაბრდება 7 წლის წინანდელ მაჩვენებელს, ხოლო 2011 წელს მის მაქსიმალურ მნიშვნელობას მიაღწია. 2013 წელს საარსებო მინიმუმმა შეადგინა 149.0 ლარი, რაც 2003

¹ საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტი, საქართველოს სტატისტიკური წელიწდეული – 1999 წ., გვ.73; 2000 წ., გვ.80; 2002 წ., გვ.80; 2004 წ., გვ.85; 2007 წ., გვ.69; 2010 წ., გვ.51. და http://geostat.ge/?action=page&p_id=178&lang=geo

ნლის ნომინალურ მაჩვენებელზე მეტია, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, რომ მოსახლეობის მყიდველობითუნარიანობა 2013 წელს 2000 წელთან შედარებით შემცირდა 50%-ით (1/2.00), ხოლო 2003 წელს 2000 წელთან შედარებით მყიდველობითუნარიანობა¹ შემცირებული იყო მხოლოდ 14%-ით (1/1.166). შესაბამისად, საარსებო მინიმუმის რეალურმა ღირებულებამ 2003 წელს შეადგინა 112.1 ლარი, ხოლო 2013 წელს 74.5 ლარი. აქედან გამომდინარე, ძნელია ამტკიცო, რომ ამ პერიოდში, საარსებო მინიმუმის ზრდა დადებითი მოვლენაა და ის რეალურად ასახავს სიღარიბის ზღვარს.

საქართველოსა და მისი მეზობელი ქვეყნების საარსებო მინიმუმის შედარება ლარებში გვიჩვენებს, რომ საქართველო სამივე მათგანს ჩამორჩება. ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემებით სომხეთში 2012 წელს სიღარიბის ზედა ზღვარმა შეადგინა 153.2 ლარი (37 044 დრამი),² რუსეთში – 346.3 ლარი (6510 რუბლი),³ ხოლო აზერბაიჯანში – 251.7 ლარი (119.3 მანათი).⁴

საარსებო მინიმუმის მართებული მეთოდოლოგიით გაანგარიშება მნიშვნელოვანია საქართველოს შემდგომი გასატარებელი სოციალური პოლიტიკის ორიენტირად, რაც მდგომარეობს შემდეგში: ასახოს ქვეყანაში მოსახლეობის ცხოვრების დონის ცვლილებები; მიზანმიმართული სოციალური დახმარებისათვის უნდა განისაზღვროს მოსახლეობის ნაკლებად უზრუნველყოფილი ნაწილი (ღარიბი და ლატაკი მოსახლეობა); პენსიებისა და შემწეობების მინიმალური ოდენობის განსაზღვრისათვის; შრომის ანაზღაურების მინიმალური ოდენობის გათანაბრება საარსებო მინიმუმთან, ხოლო საარსებო მინიმუმს დაბლა შემოსავლების გადასახადისაგან გათავისუფლება.

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისა და მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაუმჯობესების შედეგად გაიზრდება რო-

1 იხ. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, საქართველოს სტატისტიკური წელიწდეული 2010, თბ., 2010 წ., გვ. 230

2 <http://www.armstat.am/file/doc/99478608.pdf>

3 http://www.gks.ru/bgd/regl/b13_12/IssWWW.exe/stg/d01/7-11.htm

4 http://www.stat.gov.az/menu/6/statistical_yearbooks/indexen.php

გორც „რეალური“ სამომხმარებლო კალათის შემადგენლობა, ასევე მოთხოვნილებები იმ პროდუქციაზე, რომლებიც დღეს ფუფუნების საგნად მიიჩნევა, ვინაიდან ასევე მოხდება მინიმალური სამომხმარებლო კალათის შემადგენლობის განახლება, რომელიც სასურსათო მინიმუმთან ერთად განსაზღვრავს საარსებო მინიმუმს. ამიტომაც არის, რომ როგორც სასურსათო, ისე არასურსათო კალათა მუდმივ მონიტორინგს და პერიოდულად მის გადახედვას მოითხოვს.

SUMMARY

THE METHODOLOGICAL ISSUES FOR CALCULATING OF THE SUBSISTENCE MINIMUM AND THE WAYS OF ITS PERFECTION IN GEORGIA

Irakli Makalatia

In the article there is considered the methodology for calculating of the minimum living wage and there are proposed the ways of its improving in Georgia.

There are discussed the share of food and non-food expenditures in the subsistence minimum, also the daily consumption value of the minimum food basket has been calculated. There have been considered weights of expenditures on food in the consumer expenditures.

There have been displayed the changes of the subsistence minimum by years and the real values of the minimum wages are compared to each other.

In Summary, in the article, there are made the appropriate conclusions and the planned improving ways for the methodology of calculating of the subsistence minimum in Georgia.